

roko deželnemu glavarju in obljubijo cesarju zvestobo in pokoršino, spoštovanje postav in vestno spolnovanje svojih dolžnost.

Deželni odbor (Ausschuss) šteje pod predsedništvom glavarjev po več ali manj odbornikov (štajarska, krajnska, koroška, primorska dežela jih imajo po 4), med katerimi enega volijo od grajšakov izvoljeni poslanci, enega od mest, trgov in kupčijskih zbornic izvoljeni, enega od kmetiških sosesk (občin) izvoljeni, enega pa vsi poslanci skupaj. Za vsakega odbornika se voli tudi en namestnik.

Opravitstvo odbornikov in namestnikov terpi 6 let, to je, tako dolgo, dokler terpi dôba deželnega zbora, pa še toliko dalje, dokler ni od novega zbora nov odbor izvoljen.

Odborniki morejo v mestu deželnega zbora svoje stanovito stanovanje si izbrati in prejmejo za svojo službo iz deželne kase plačilo, ki ga določi deželni zbor.

Deželni zbor je za to, da pomaga po določenih ces. diploma od 20. oktobra l. l. pri postavodajanji v deželnih zadevah.

Vlada predloži postave deželnemu zboru v prevdark in sklep; pa tudi deželni zbor sam ima pravico, v deželnih zadevah nove postave nasvetovati. Da pa kakošna reč obvelja za postavo, mora deželni zbor, to je, čezpolovičnica poslancov, z njo zastopljen biti, cesar pa jo poterjati.

Postava, ki jo je zaverjel cesar ali pa deželni zbor, se ne sme v ravno tisti seji vdrugič predložiti.

Deželne zadeve, ki spadajo v opravitstvo deželnega zbora, so: vse uravnave zastran deželnih reči, ki zadevajo kmetijstvo, deželne stavbe (zidanja), iz deželnega premoženja plačane milodarne naprave (bolnišnice, ubožnice itd., dohodki in strošek deželni, prevdark in rajtengo čez to, nakladanje davkov za deželne potrebe, posojila na rajtengo deželne lastnine, srenjske, cerkvene in šolske zadeve, vojaška pripraga (foršpan), ukvartiranje soldatov in več drugih reči, ki zadevajo blagor ali potrebsine dežel, ktere bo še posebej vlada deželnim zborom izročila.

Deželni zbor je dalje poklican posvetovati se in svete sprožiti o tem, ali so za celo cesarstvo oklicane postave tudi dostojne za deželo, in takega več. Deželni zbor skerbi za dobro gospodarstvo deželnega premoženja; zavoljo cesarskih davkov mu je izročeno čuti nad tem, ali so davki prav razdeljeni (razparteni), da se davki po predpisu izterjajo in cesarskim kasam izročijo; tudi ima pravico za deželne potrebe davek razpisati kot priklado k cesarskim davkom, toda ne več kot 10 gld. na 100; za višjo priklado ali celó novo priklado mora pa dobiti popred cesarsko dovoljenje.

Deželni zbor voli poslance v državni zbor.

Deželni zbor določi, koliko vradnikov naj si udinja deželni odbor za svoje kancelijske potrebe in kako naj jih plačuje.

Seje deželnega zbora so očitne, in le takrat, kadar predsednik ali 6 zbornikov želi skrivno obravnavo kakošne reči, se morajo vrata zapreti, ako to zbor sklene.

Vse, kar deželni zbor v svoje posvetovanje vzame, pride pred njega ali 1) kot vladni predlog ali 2) kot predlog deželnega odbora ali kakega drugega od zbora izvoljenega odbora, ali 3) kot predlog kakega posamnega zbornika, ki pa mora svoj predlog poprej predsedniku podati, da se v posebnem odboru sklene, ali se predlog ima vzeti v posvêt deželnega zbora ali pa odbiti.

Da ktera reč za sklenjeno velja, mora čez polovico pričujočih zbornikov za njo biti.

Če bi se hotla ustava deželnega zbora tú ali tam premeniti, morajo saj 3 četertine vseh zbornikov pričujoče biti in saj 2 tretjini za to premembo glasovati.

Deželni zbor ene dežele se ne sme z nobenim drugim deželnim zborom meniti.

Deputacije (poslanstva) niso pripuščene v deželni zbor;

peticije (prošnje) pa sme deželni zbor le tadaj sprejeti, kadar mu jih izroči kak zbornik.

Deželni zbor sme v svojem imenu deputacijo (poslance) do cesarja le tadaj poslati, ko je poprej dovoljenje za to od cesarja dobil.

Kako pa se voli v deželni zbor.

Pri teh volitvah je dvojni razloček: véliki posestniki (grajšaki), mesta in tergi volijo po volitni postavi svoje poslance naravnost, to je, tisti, ki imajo pravico voliti, (namreč v srenjah s temi volitnimi razredi vsi volivci 1. in 2. razreda, v 3. pa tisti, ki plačajo najmanj 10 god. davka, v srenjah z manj kot 3 volitnimi razredi pa perve 2 tretjini srenjčanov, ki naj več davka plačujejo) se naznani, ta dan bo tú ali tam volitev; oni pridejo skupaj in kakor pri volitvah mestnih odbornikov volijo tega ali unega; kdor dobí čez polovico glasov, je za poslanca deželnega zbora izvoljen. To se pravi volitev naravnost ali neposrednja ali direktna volitev. Drugače pa je pri soseskah na kmetih, ki tudi po postavno določenem številu prebivavcov, v en voliten kamp skup vzeti, volijo poslanca v deželni zbor, pa ne naravnost, ampak oni volijo najpred volivce (može), katerim se bo pravica dala, poslanca voliti. Ta volitev bo tedaj le po tem ovinku, da izvoljeni možje bojo volili še le poslanca; ta se imenuje volitev ne naravnost, ali posrednje ali indirektno.

Kako pa ima ta reč od rok iti, naznanuje volitna postava na drobno, ki bo tako vsaki soseski po kantonski gosposki kmali na znanje dana.

Za poslanca v deželni zbor se more vsak voliti, ki je domač v našem cesarstvu (naj je kdor koli, naj stanuje kjer koli hoče, v tistem kraji ali pa kje drugod deleč preč), le da ima pravico tudi sam voliti in pa izvoljen biti, — da je saj 30 let star, in da vživa čisto vse državljanske pravice (da ni bil nikoli zavolj kakega hudodelstva, pregreška itd. kriv spoznan ali le zavoljo pomanjkanja dokazov izpušen, ali na kant djan itd.).

To je iz zlo obširnih cesarskih oklicov posnetek na kratko, s katerim hitimo berž na dan, da naši braveci poglobitve reči vedó in se bojo vedili ravnati pri volitvah za deželni zbor, kterege imenitnost je toliko večja, ker je deželni zbor edina lestvica, po kateri se iz deželnega zbora pride v državni zbor.

Volivcom slovenskim vsem za deželne zbore!

Kakor Vam je ravno razloženo bilo, je nastopil imenitni čas, kakoršnega še nikoli ni bilo, da si volimo sami možé v deželni zbor, ki bo imel toliko važne reči v svojih rokah.

Kakošni tedaj morajo biti ti možje?

Pervič: Morajo iz vsega serca biti za to, da se svoboda konstitucijna, ki nam jo je podelil svetli cesar, obderži in razširja po potrebi; zraven morajo taki biti, da jih ni strah vsakemu v oči povedati vse, kar so spoznali za resnico v naših zadevah kakor tudi v zadevah občnoavstrijskih. Kdor misli, da je vse dobro, kar je do zdaj bilo, ne more pošteno razviditi naših ran; kdor ne zná ali se boji govoriti o njih in priporočati zdravilo, ne bo nam v korist. Kaj moremo morebiti iz ternja pričakovati grozdja?

Drugič: Ni dosti pa, da je naš poslanec v obče (sploh) konstitucijskega duha, da ljubi pametno svobodo, — mi imamo še posebnih hudih ran, ki zadevajo narodne naše pravice. Kdor ni človek za naš narod, kdor se po dozdanjih delih ni izkazoval čistega prijetla slovenskega naroda, ne more poznati naših ran; in če bi jih tudi poznal, ne bo prave in čverste volje imel, da se nam pomaga. Posebno pa se ogibajte onih domačih mož, ki bodo

po vetru plajšč zasukavši zdaj naenkrat, ko bi trenil, spremenili se iz protivnih ali mlačnih ljudi v tople, vroče prijatelje naše slovenščine. Ni večjega gada kot so taki veterenjaki; ti bodo berž drugače plesali, če bi se jim druga kakošna zagodla. Pazite dobro na volkove v jagnečjem kožu! Ločite pleve in ljuliko od čistega zernja!

Tretjič: Ker je posebno na tem, da se mnogo kaj starega odmakne in novo nadomesti ali dodá, ni samo dosti, da zamore razumeti, kar nam je treba, in kako da se to stori; ampak treba je, da zamore jasno reči in drugim dokazati svoje misli. Poslanci morajo omikani, zvedeni ljudje biti, ki jim tudi jezik gladko teče. Kaj pomaga dobro blago, če ga prodati ne znaš? če boječ in mutast sediš v zboru vélikem? Zgubljen si z vso dobro voljo!

Dobro prevdarite to troje. Če pride na to, da hočete voliti koga za poslanca, denite ga na to trojno zlato vago. Če ne tehta na vseh teh treh vagah, in če je le na eni prelahak spoznan, odbacnite ga; tak ni za nas; izberite si pravega korenjaka! Saj se Vam jih ne manjka, iz „Novic“ jih poznate!

Volivcom za deželni zbor po mestih in tergih na Krajskem. *)

Red za deželne zборе, kateri nam je bil ravnokar naznanjen, določuje po Krajskem, — Ljubljana in Idrija niste tukaj štete — volitvine kroge, obstoječe iz več mest in trgov, katerih glavni kraj je soseska v kakošnem tergu ali mestu.

Ker so pa posamesni kraji volitvinih okolic deleč saksebi, ni mogoče srečne volitve, to je, takošne, ktera bi zadostila vsem skupaj in posamesno tem, ki se volitve udeležujejo, napraviti drugače kakor da se poprej vsaka volitvina okolica od enega kraja do drugega porazume zastran tistih mož, kateri se za poslance priporočujejo, in da se zvé, katerim misli saj večina volivcov svoje glasove dati.

Sila potreba je tedaj, da se pametno volitvino gibanje natanko uredi, in sicer brez zamude, ker morajo volitve kar hitro sklenjene biti.

Najvišjega namena, da se Avstrija na novo srečno ustanovi, ni mogoče drugače spolniti kakor tako, tako se bo tudi ubranilo, da se glasovi ne razgubé in cesarskim uradnikom se bo njih opravilo zljajšalo.

Tedaj se nasvetuje:

1. v vsaki soseski mestne volitvine okolice naj se zberejo, kakor hitro je mogoče, potem ko se bo vlada za privoljenje prosila, k volitvi opravičeni in naj odločijo med sabo odbor (komitè) od treh do pet mož;

2. pri teh volitvinih odborih (komitè) naj se oglasé tisti, kateri želijo poslanci postati; ti odbori naj skerbé, da se volivci večkrat snidejo in med sabo pogovoré, kateri možje so priporočanja vredni in da se predvolitve (Vorwahlen) napravijo; — posamesni odbori (komitè's) volitvine okolice naj stopijo precej eden z drugim v posvèt zastran posamesnih kandidatov, kateri so jim bili naznanjeni, in zastran njih programa; tudi naj eden drugemu naznajo, kako so se predvolitve v vsaki soseski posebej obnesle;

3. prav bi bilo in potrebno povedati, da se kandidatje (možje, ki želijo izvoljeni biti) sami oglasé in ponudijo, ali pa da jih odbori naznanujejo;

4. odboram naj bo poslednjič skerb, da se volivci poglavitne volitve obilno udeležé; na dalje naj jim bo izročeno, da take možake (kandidate), kateri so po vseh vo-

lilitvinih soseskah ravno tiste volitvine okolice največ glasov dobili, krepko podpirajo v ta namen, da bojo izvoljeni.

Zlò bi bilo želeti, da bi se po posamesnih politiških okrajih (kantonih) po deželi, kateri so skupaj v eni volitvini okolici, potem ko bojo volivci izvoljeni, ravno tako ravnalo.

V Kamniku 2. sušca 1861.

Matevž Močnik.

Dr. M. Gauster. *)

Nemški časnik za pravice slovanske. „Ost und West“.

To je naslov ali nadpis toliko zaželjenih novin, ki bodo, kakor je že unidan v tem listu oznanjeno bilo, od 16. t. m. izhajale na Dunaji. — Vrednik slovanskim literatom ni nepoznan, na svitlo je dal med drugimi spisi prelepo spomenico ali memorandum o Serbii in njenih zadevah do Turčije in Europe; za tem krasno pisano delo: „Das serbische Staatsrecht“, ki ga še posebno Nemci neavstrijski posebno hvalijo, in ki je za nje od ruskega cara prelep diamanten perstan, od serbske vlade pak 200 zlatov ali cekinov in prelepo zahvalnico dobil. Tudi na polji novinarskem in to v slovanskem duhu dobro je poznan, ker je on bil pravi in duševni vrednik bivšega časopisa: „Südslawische Zeitung“, in ki je po njegovem odstopu začel tamneti. Prebravši njegov program jasen in bister rad priznam, da se imamo veliko radovati, da nam se je ravno v sedanjem času tak list prebudil, in to pod takim vrednikom kot dr. Tkalac, ki je rojen in do mladenčca odrastel v ogerski konstituciji, in dalje po raznih neavstrijskih vseučiliščih (posebno v Heidelbergu kakor večleten privatdocent) v vseh višjih znanostih in lepoznanstvih, zatem pa ko mnogoleten tajnik horvaške trgovske komore v zadevah trgovskih do malega omikan in izurjen; veseliti se imamo, da je tak mož, ki ima mnogo znancov po vsem slovanskem svetu, poprijel se obrane občeslovanskih političnih in literarnih zadev. K temu še gré, da mu po osebnih njegovih okolnostih bo mogoče vse na svitlo dognati, kar se le sme javno reči in na beli svet iznašati. Značaj njegov, kakor ga od desetletnega prijateljstva poznam, na vse strani je samostalen in neodvisen, in poznam ga za moža, kateri bo raji list svoj kot svoje načelo, svoje v programu izrečene misli, opustil in pokopal. Živo tedaj priporočam to zvezdo na slovanskem svetu.

Ivan Macun.

O slovenski zemlji.

(Dalje in konec.)

Drugačne zveze med slovenskimi stranmi so se začele s koncom enajstega stoletja. Ko je cesar Henrik IV. leta 1093 Udalriku, oglejskemu patrijarhu, podelil v last Furlanijo, Istro in Krajno, so te dežele za dolgo združene ostale; patrijarhi so se imenovali vojvodi furlanski, markezi isterski in krajnski, ter so čez Furlanijo stavili lastne glavarje, Istro in Krajno pa so dajali v najem ali fevd; Krajno je bila združena tudi Slovenska stran, tako da se je večkrat oboja skupaj štela za Krajnsko. Po takem so bili spervega koroški vojvodi Henrik IV. in V., in Engelbert I. in II. od leta 1090 do leta 1161 tudi markezi isterski in krajnski; za njimi so sledili knezi meranski Bertold I. in II., Henrik II. in Oton od leta 1161 do leta 1230. Potem so patrijarhi do vničenja svojega gospodarstva leta 1420 stavili posebne glavarje za Istro in Krajno; vendar velik del isterske dežele so kmali Benečani na-se potegnili; čez Krajno pa in slovensko stran sta si

*) Ta svèt se nam tako pameten zdí, če hočemo kaj prida mož izvoliti v deželni zbor, da ga priporočamo tudi vsem drugim slovanskim deželam, kamor „Novice“ dohajajo. Vred.

*) Z Vašim programom smo popolnoma edinih misel; mili Bog daj, da bi resnica postal v vaši volitni okolici in povsod, in da bi vsi izvoljenci bili navdani takega, se vé da po nobeni ceni nepremakljivega duha! Vred.